

ВІДГУК

офіційного опонента дійсного члена (академіка) НАПН України, доктора педагогічних наук, професора, директора навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Гуревича Романа Семеновича

про дисертаційну роботу Свиридюка Віталія Вікторовича на тему «Формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукової роботи та зв'язок із галузевими науковими програмами.

Світові процеси глобалізації та інтеграції, соціально-економічні зміни та реформування освіти України зумовлюють необхідність підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Розвиток науки та техніки, поява нового обладнання, визначення технологічних закономірностей і принципів, необхідність створення інноваційних об'єктів висувають нові вимоги до рівня професійної кваліфікації та компетентності фахівців, особливо технічної галузі. Це вимагає модернізації та вдосконалення освітнього процесу, реалізації компетентнісного підходу та особистісно орієнтованої освітньої парадигми в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. У цьому аспекті значний науковий і практичний інтерес становить використання компетентнісного підходу в підготовці майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що актуалізує проведення ґрунтовного дослідження, репрезентованого в науковій роботі дисертанта. Відзначимо, що актуальність наукової роботи Свиридюка В. В. вочевидь підсилюється низкою суперечностей, що виникають між потребами суспільства в компетентних фахівцях та не систематичністю у використанні компетентнісного підходу в їхній підготовці; переважанням традиційних підходів у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців та епізодичністю застосування викладачами педагогічних інновацій у викладанні

фахових дисциплін. Актуальність дослідження Свиридюка В. В. підкреслюється тим, що дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців» (державний реєстраційний номер 0111U007545). Роль дисертанта у виконанні цієї роботи полягає в обґрунтуванні та перевірці педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, а також діагностувального інструментарію для з'ясування стану її сформованості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертантом охарактеризовано сутність і структуру професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, проведено ретельний аналіз сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти та стан професійної підготовки фахівців з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», що дозволило зробити висновок про недостатнє вивчення методології, теорії і практики впровадження компетентнісного підходу в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти, відсутність спеціальних досліджень про формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійної освіти.

Дисертантом логічно визначено об'єкт, предмет, мету та гіпотезу дослідження. Вдало підібрано комплекс загальнонаукових методів: теоретичних (аналіз нормативних документів, психолого-педагогічної літератури та навчально-методичних матеріалів із досліджуваної проблеми, синтез, абстрагування, узагальнення, прогнозування, проектування, моделювання, класифікація), емпіричних (анкетування, бесіда, вивчення і узагальнення педагогічного досвіду, вивчення документації та результатів педагогічної діяльності, спостереження, тестування, експертної оцінки), методів математичної статистики, що дозволило повністю виконати поставлені завдання дослідження.

Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив дисертанту визначити суть поняття «професійна компетентність майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування» як інтегрована якість особистості майбутнього електромонтера, що характеризується його стійкою мотивацією до оволодіння сучасними знаннями, досвідом техніко-технологічної діяльності, професійними цінностями, котрі зумовлюють здатність особистості ефективно здійснювати ремонт, експлуатацію, діагностику та обслуговування об'єктів електроустаткування в промисловому та аграрному виробництві, продуктивно розв'язувати соціально-виробничі ситуації. Визначено структуру та основні компоненти цієї компетентності, а саме: мотиваційно-ціннісний, теоретико-когнітивний, практично-діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Свиридюком В. В. логічно визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування; розроблено структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

За результатами власного наукового пошуку дослідником виокремлено критерії оцінювання професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування: потребо-мотиваційний (потреба у створенні власної професійної кар'єри, в творчій електротехнічній діяльності; наполегливість у розв'язанні виробничих завдань; бажання саморозвитку та продовження навчання за фахом; прагнення набути професійно важливих якостей; потреба в постійному опануванні інноваційними електротехнічними знаннями); когнітивний (знання правил електробезпеки та безпечного виконання робіт, ознак несправності та ненормального режиму роботи, основ електротехніки, правил читання технічної документації, електричних схем освітлення, будови і принципів роботи електрообладнання, основних видів електротехнічних матеріалів, а також технології монтажних і ремонтних робіт); діяльнісний (уміння дотримуватися вимог безпеки праці, користуватися нормативною та технічною документацією, засобами захисту, раціонально й ефективно організувати робоче місце, працювати пневмо- та

електроінструментом, визначати працездатність електрозахисних засобів, інструменту, приладів і стан електрообладнання, складати, розбирати, читати прості електричні схеми, виконувати прості слюсарні та електромонтажні роботи); особистісно-самооцінний (здатність робити аргументований вибір, уникати конфліктних ситуацій, організовувати взаємодію з іншими, розвинене технічне мислення, організованість, відповідальність, стриманість, самооцінка, самоаналіз, самодисципліна, самоконтроль).

Багатоаспектний аналіз науково-педагогічних, філософських, психологічних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дозволив дисертанту теоретично обґрунтувати та розробити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійно-технічної освіти, а саме: цілеспрямований розвиток позитивної мотивації учнів до оволодіння професією електромонтер; модернізація змісту професійної підготовки майбутніх електромонтерів на засадах компетентнісного підходу; застосування в перебігу професійної підготовки майбутніх електромонтерів системи методів об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень учнів; застосування інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх електромонтерів.

На основі концептуальних ідей дослідження, застосування наукових підходів, а також загальнодидактичних та специфічних принципів навчання дисертантом розроблено структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в процесі їхньої професійної підготовки, що охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, педагогічні принципи), суб'єктний (педагогічна взаємодія суб'єктів навчально-виробничого процесу, а саме комплексна взаємодія педагогічних працівників, учнів, роботодавців, батьків.), змістово-технологічний (зміст фахових дисциплін, технології інтерактивного, проблемного, розвивального, імітаційно-ігрового навчання, проєктна та ІТ-технології), діагностико-корегувальний (критерії, показники, рівні сформованості професійної компетентності, результат).

Підсумки дисертаційного дослідження представлено у загальних

висновках, що обґрунтовано, логічно та чітко сформульовано, відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними. Основні результати дослідження було впроваджено в освітній процес ДПТНЗ «Сватівського професійного аграрного ліцею», Державного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування», Державного навчального закладу «Уманський професійний аграрний ліцей», Професійно - технічне училище № 38 смт. Голованівськ, ДПТНЗ «Ізмаїльське вище професійне училище», Вище професійне училище №20 м. Львова, Вище професійне училище №34 м. Виноградів, що свідчить також про практичну цінність проведеного дослідження.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Свиридюком Віталієм Вікторовичем в результатах дослідження одержано такі наукові результати:

вперше теоретично обґрунтовано та розроблено: педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійно-технічної освіти

- 1) цілеспрямований розвиток позитивної мотивації учнів до оволодіння професією електромонтер;
- 2) модернізація змісту професійної підготовки майбутніх електромонтерів на засадах компетентнісного підходу;
- 3) застосування в процесі професійної підготовки майбутніх електромонтерів системи методів об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень учнів;
- 4) застосування інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх електромонтерів);

– модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі їхньої професійної підготовки, що охоплює такі блоки: методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-технологічний, діагностико-корегувальний, що між собою взаємопов'язані; визначено критерії, відповідні показники та рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості професійної компетентності кваліфікованих робітників із професії електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування;

– *уточнено: сутність ключових понять дослідження: «компетентний», «професійна компетентність», «професійна компетентність майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування»;*

- *подальшого розвитку набули: зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки.*

Усі одержані дисертантом наукові результати характеризуються науковою новизною та достовірністю.

Значення одержаних результатів для науки і практичного використання

Результати дослідження Свиридюка В. В. мають теоретичну та практичну значущість, достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників з професії «електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування». Дисертантом створено й упроваджено в практику сучасні методики діагностування сформованості професійної: компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування. Підготовлені освітня програма з професії та електронні підручники «Електротехніка», «Спеціальна технологія електромонтера», що рекомендовані Міністерством освіти і науки України для вивчення в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, можуть бути використані у вітчизняній практиці професійної (професійно-технічної) освіти.

Розроблені методичні матеріали впроваджено в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють професійну підготовку майбутніх електромонтерів. Описані дисертантом у третьому розділі методики використання електронного підручника «Електротехніка» мають практичну цінність для викладачів, які цілеспрямовано формують у майбутніх кваліфікованих робітників електротехнічного напрямку професійну компетентність, розширюють професійний світогляд учнів, сприяють розвитку особистісних та професійно значущих якостей майбутніх фахівців.

Повнота викладу наукових результатів дослідження в опублікованих працях

Для розв'язання поставлених завдань автором опрацьовано 244 джерела, з них 18 – іноземними мовами. Основні наукові положення, висновки та результати дослідження висвітлено в 11 наукових публікаціях автора, з них усі відображають основні наукові результати, 1 публікація в закордонному виданні, 10 - апробаційного характеру. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Напрями видань відповідають темі дослідження.

Уважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кваліфікаційних наукових праць

Робота складається з анотації українською та англійською мовами, списку опублікованих праць за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Обсяг основного тексту дисертаційного дослідження відповідає вимогам. Назва роботи відповідає її меті, змісту й експериментальним дослідженням. Структура дисертації, її зміст та обсяг відповідають вимогам до такого роду кваліфікаційних наукових праць.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, варто наголосити на деяких дискусійних положеннях, а також висловити окремі побажання:

1. У дисертаційній роботі аналізуються наукові праці низки зарубіжних авторів, таких, як Н. Eckstein, W. Hutmacher, Cz. Kupisiewicz, S. Simon, M. Mulder, T. Weigel, та ін. Проте цілісного уявлення про використання зарубіжного досвіду для вирішення досліджуваного питання не складається. Враховуючи інтеграцію вітчизняної освітньої системи в Європейський простір, було б доцільно поставити дослідницьку задачу і виокремити спеціальний підрозділ в дисертації, присвячений зарубіжному досвіду з управління процесом формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів.

2. Бажано було більш детально зупинитись на проблемах, що стоять на заваді успішного формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів у процесі підготовки в закладах професійно-технічної освіти, де

проходила апробація дисертаційної роботи. Адже саме вони спонукали до обрання теми дослідження.

3. Не досить коректно сформульована мета дослідження – як завдання: обґрунтувати, перевірити (порівняємо із завданнями). Краще писати таким чином: мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці моделі та педагогічних умов формування...

4. Ще одне зауваження до моделі. Не зустрічав трактування принципів педагогіки в такому вигляді. Принципи є дидактичні та принципи виховання. Що означає основні та часткові – незрозуміло. Бажано пояснити.

5. Серед педагогічних технологій останнім часом усе більшого розповсюдження набирають цифрові технології. Безумовно, їх можна віднести до ІТ-технологій, проте в період пандемії COVID-19 їх треба ставити на перше місце, що має дійсно характер головних, особливо для дистанційного навчання.

6. Заслуговує позитивної оцінки авторська структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти. Дисертанту варто було розкрити її можливості щодо імплементації в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку фахівців визначеної спеціальності, та на основі цього докладно викласти рекомендації щодо впровадження авторської методики у процес їхньої фахової підготовки.

7. Ураховуючи тематику дослідження, як побажання для подальшої наукової роботи в означеному напрямі, рекомендую підготувати та видати монографію. Вважаю, що таке наукове видання стане у нагоді молодим науковцям, викладачам та майстрам виробничого навчання, що здійснюють підготовку учнів електротехнічних спеціальностей.

Висловлені зауваження і побажання носять суб'єктивний і дискусійний характер, суттєво не впливають на зміст, якість і загальне позитивне враження виконаного Свиридюком В.В. дослідження.

Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Рецензована дисертаційна робота виконана вперше, є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, має достатній

теоретико-методичний рівень, відзначається науковою новизною, а достовірність та вірогідність висновків забезпечені застосуванням відповідних меті та завдань методів дослідження.

У зв'язку з вищенаведеним вважаю, що дисертаційна робота Свиридюка Віталія Вікторовича ««Формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти»» є завершеною науковою працею, що має теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор заслуговує присудження ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

дійсний член (академік) НАПН України,

доктор педагогічних наук, професор

директор Навчально-наукового

інституту педагогіки, психології,

підготовки фахівців вищої кваліфікації

Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

Р. С. Гуревич

